

Promemoria

Överlåtelse av förvaltningsuppgift till Internationella sjöfartsorganisationen att genom Världssjöfartsuniversitetet utfärda examina

---

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian föreslås att regeringen ska bemyndigas att till Internationella sjöfartsorganisationen överlåta uppgiften att utfärda examina genom Världssjöfartsuniversitetet. Förslaget innebär att en förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning överläts till en mellanfolklig organisation.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

Innehållsförteckning

1	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.....	3
2	Världssjöfartsuniversitetet har ansökt om tillstånd att utfärda examina.....	4
3	Gällande rätt.....	5
3.1	Närmare om examenstillståndslagen.....	5
3.2	Överlåtelse av förvaltningsuppgift till en mellanfolklig organisation.....	6
3.3	Internationella sjöfartsorganisationen och Världssjöfartsuniversitetet har immunitet	6
4	Regeringen ska bemyndigas att överlåta förvaltningsuppgift till Internationella sjöfartsorganisationen att genom Världssjöfartsuniversitetet utfärda examina.....	8
5	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	12
6	Konsekvenser.....	12
6.1	Allmänt om förslaget.....	12
6.2	Konsekvenser för staten	13
6.3	Konsekvenser för företag och enskilda	13
6.4	Konsekvenser för övriga	14
7	Författningskommentar.....	14

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina

dels att 7 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 15 §, och närmast före 15 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Ett tillstånd att utfärda examina får återkallas, om de krav som uppställs i 2 § inte är uppfyllda. Det samma gäller om sådana villkor som har ställts upp med stöd av 4 § inte iakttas eller om utbildningsanordnaren i väsentlig utsträckning åsidosätter sina skyldigheter enligt 5 §.

Ett tillstånd att utfärda examina får återkallas, om de krav som uppställs i 2 § inte är uppfyllda. Det samma gäller om sådana villkor som har ställts upp med stöd av 4 § inte iakttas eller om utbildningsanordnaren i väsentlig utsträckning åsidosätter sina skyldigheter enligt 6 §.

Beslut om återkallelse av tillstånd fattas av regeringen efter framställning av den myndighet som regeringen bestämmer. Innan en sådan framställning görs ska utbildningsanordnaren ha getts tillfälle till rättelse.

Bemyndigande

15 §

Regeringen får till Internationella sjöfartsorganisationen överlåta uppgiften att utfärda examina genom Världssjöfartsuniversitetet i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

¹ Senaste lydelse 2012:489.

2 Världssjöfartsuniversitetet har ansökt om tillstånd att utfärda examina

Internationella sjöfartsorganisationen (International Maritime Organization), nedan benämnd IMO, är Förenta nationernas (FN) fackorgan för sjöfart. IMO grundades redan 1948, trots att konventionen den 6 mars 1948 om Internationella sjöfartsorganisationen trädde i kraft först 1958, och var den första internationella organisationen som fokuserade enbart på maritima frågor, i synnerhet på att förbättra sjösäkerheten och att förebygga havsföroreningar. Sverige är sedan 1959 medlem i IMO.

Arbetet i IMO består bl.a. av att ta fram rättsakter och rekommendationer som reglerar den internationella sjöfarten. IMO har genom åren främjat antagandet av 50 konventioner och protokoll samt antagit mer än 1 000 koder och rekommendationer på det maritima området. Som ett led i det arbetet instiftades 1983 Världssjöfartsuniversitetet (World Maritime University), nedan benämnt WMU. WMU:s uppdrag är att vara ett världskunskapscentrum för högre utbildning och forskning inom det maritima området samt att bygga upp en global kapacitet och verka för en hållbar utveckling inom sjöfarten.

I februari 1983 tecknade IMO och Sverige ett avtal om att WMU skulle etableras i Sverige, det s.k. världlandsavtalet (SÖ 1983:48). Sedan dess har WMU verkat i Sverige. Universitetet är beläget i Malmö. WMU bedriver studier på högskolenivå och forskning inom det maritima området, t.ex. i fråga om miljöpåverkan av maritima aktiviteter, energiförvaltning, teknologi och innovation, lagstiftning, policystyrning, arbetsförhållanden inom sjöfarten samt sjösäkerhet.

Hösten 2019 lämnade WMU in ansökningar om tillstånd att få utfärda filosofie magisterexamen och filosofie doktorsexamen i maritima studier i Sverige enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina (examenstillståndslagen). Utbildningsdepartementet har begärt en komplettering av ansökningarna för att det ska framgå att ansökningarna har lämnats för IMO:s räkning och att IMO står bakom ansökningarna. Ansökningarna har granskats av Universitetskanslersämbetet som bedömt att WMU har de förutsättningar som krävs för att ge magisterexamen i maritima studier respektive doktorsexamen inom området maritima studier, samt att utbildningarna uppfyller kraven i högskolelagen (1992:1434) och de examensmål som anges i högskoleförordningen (1993:100). Enligt examenstillståndslagen är det regeringen som beslutar om tillstånd att utfärda examina. Vid överlåtelse av förvaltningsuppgifter till en annan stat, mellanfolklig organisation eller till en utländsk eller internationell inrättning eller samfällighet krävs emellertid att riksdagen beslutar om sådan överlåtelse eller i lag bemyndigar regeringen eller någon annan myndighet att i särskilda fall besluta om en sådan överlåtelse.

3 Gällande rätt

3.1 Närmare om examenstillståndslagen

I Sverige regleras möjligheten att utfärda examina inom högskoleutbildning för enskilda utbildningsanordnare, dvs. utbildningsanordnare som inte är statliga högskolor, i examenstillståndslagen.

Av lagen framgår att en enskild fysisk eller juridisk person endast efter tillstånd får utfärda examina inom högre utbildning (1 § examenstillståndslagen). För att få ett sådant tillstånd måste utbildningen vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och på beprövad erfarenhet samt bedrivas så att den i övrigt uppfyller de krav som uppställs på utbildning i 1 kap. högskolelagen. För varje examen som tillståndet avser ska utbildningen dessutom svara mot de särskilda krav som enligt förordningsbestämmelser gäller för den examen vid universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1 och 2 §§ examenstillståndslagen). Ett tillstånd att utfärda examina får förenas med villkor om rätt för enskilda att ta del av handlingar hos utbildningsanordnaren (4 § examenstillståndslagen).

I examenstillståndslagen uppställs alltså vissa kvalitetskrav på utbildningen för att ett tillstånd ska beviljas. I förarbetena till lagen anges att det i begreppet kvalitet ingår sådana faktorer som lärarnas kompetens, utrustning och andra faciliteter, t.ex. ett gott bibliotek. Vidare krävs att det finns rimliga ekonomiska och organisatoriska förutsättningar för att utbildningsanordnaren ska kunna genomföra utbildning med bibehållen kvalitet (propositionen Om högre utbildning för ökad kompetens, prop. 1992/93:169 s. 80).

Det är regeringen som beslutar om tillstånd att utfärda examina (5 § examenstillståndslagen). Innan regeringen fattar ett sådant beslut remitteras ansökan till Universitetskanslersämbetet som granskar om utbildningen uppfyller kvalitetskraven. En enskild utbildningsanordnare som har beviljats tillstånd att utfärda examina är skyldig att medverka i uppföljning och utvärdering av utbildningen (6 § examenstillståndslagen). Ett tillstånd att utfärda examina får återkallas bl.a. om utbildningen inte längre uppfyller kvalitetskraven eller om utbildningsanordnaren i väsentlig utsträckning åsidosätter sin skyldighet att medverka i uppföljning och utvärdering av utbildningen. Ett beslut om återkallelse fattas av regeringen efter framställning av Universitetskanslersämbetet. Innan en sådan framställning görs ska utbildningsanordnaren ha getts tillfälle till rättelse (7 § examenstillståndslagen och 2 § 4 förordningen [2012:810] med instruktion för Universitetskanslersämbetet).

Examenstillståndslagen innehåller bestämmelser om dataskydd som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning. Bestämmelser om behandling av personuppgifter finns även i lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen) samt i föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen. De komplet-

terande bestämmelserna finns i 13 och 14 §§ examenstillståndslagen. Den utbildningsanordnare som har fått tillstånd att utfärda examina ska tillämpa dessa bestämmelser i fråga om personuppgiftsbehandling i sin verksamhet (10–12 §§ examenstillståndslagen). I 13 § examenstillståndslagen föreskrivs att känsliga personuppgifter får behandlas av en enskild utbildningsanordnare om behandlingen är nödvändig för en hantering motsvarande ärendehandläggning hos en myndighet eller i annat fall, om behandlingen är nödvändig i verksamheten och inte innebär ett otillbörligt intrång i den registrerades personliga integritet. Vid sådan behandling är det förbjudet att utföra sökningar i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter. Av 14 § examenstillståndslagen framgår att personuppgifter som rör fällande domar i brottmål får behandlas av en enskild utbildningsanordnare om behandlingen är nödvändig för en hantering motsvarande ärendehandläggning hos en myndighet om att avskilja en student från utbildning.

3.2 Överlåtelse av förvaltningsuppgift till en mellanfolklig organisation

Utfärdande av examina är en förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning gentemot enskild (se propositionen En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag, prop. 2016/17:180 s. 46 f.). I 10 kap. 8 § regeringsformen föreskrivs att rättskipnings- eller förvaltningsuppgifter som inte direkt grundar sig på regeringsformen kan, i andra fall än inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen, genom beslut av riksdagen överlåtas till en annan stat, till en mellanfolklig organisation eller till en utländsk eller internationell inrättning eller samfällighet. Riksdagen får i lag bemyndiga regeringen eller någon annan myndighet att i särskilda fall besluta om en sådan överlåtelse. Om uppgiften innefattar myndighetsutövning, måste riksdagen fatta beslut om överlåtelse eller bemyndigande med kvalificerad majoritet eller i den ordning som gäller för stiftande av grundlag.

3.3 Internationella sjöfartsorganisationen och Världssjöfartsuniversitetet har immunitet

En internationell organisations immunitet och dess omfattning regleras ofta i organisationens stadga och i det avtal som ingås mellan organisationen och värdlandet. Internationella organisationers immunitet bygger på tanken att organisationen ska kunna fullgöra sina uppgifter på ett från värdlandet oberoende sätt. Sådana organisationers immunitet i Sverige regleras i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall (immunitetslagen). Enligt 4 § immunitetslagen åtnjuter de internationella organ och personer med anknytning till sådana organ, som anges i bilagan till lagen, immunitet och privilegier enligt vad som bestämts i stadga eller avtal som är i kraft i förhållande till Sverige.

IMO och WMU har immunitet i Sverige enligt bestämmelserna i immunitetslagen. Enligt bilagan till lagen är, i fråga om IMO och WMU, de

tillämpliga internationella överenskommelserna konventionen den 21 november 1947 om privilegier och immunitet för Förenta nationernas fackorgan (SÖ 1951:84) och avtalet den 9 februari 1983 mellan Sverige och den internationella sjöfartsorganisationen (IMO) om världssjöfartsuniversitetet (SÖ 1983:48), det s.k. värdlandsavtalet. Immuniteten gäller för FN:s fackorgan, medlemmarnas representanter i fackorganen, personer med tjänst hos eller uppdrag av sådana fackorgan samt för ledamöterna i styrelsen för världssjöfartsuniversitetet, studerande vid världssjöfartsuniversitetet och till universitetet särskilt inbjudna personer.

Av värdlandsavtalet, läst tillsammans med konventionen om privilegier och immunitet för Förenta nationernas fackorgan, framgår att WMU:s lokaler, egendom, arkiv och andra handlingar är okränkbara samt att WMU åtnjuter immunitet mot varje form av rättsligt förfarande. Immuniteten innebär ett hinder för den mottagande staten att vidta tvångsåtgärder mot organisationen, i form av t.ex. husrannsakan, rekvisition, beslag eller exekutiva åtgärder, samt en begränsning av domstolarnas domsrätt. Immuniteten blir alltså relevant endast i de situationer då ett rättsligt förfarande faktiskt är möjligt, dvs. när den mottagande staten har befogenhet att vidta vissa åtgärder mot organisationen, vilket inte alltid är fallet. I övrigt gäller som vanligt att det är otillåtet att ta sig in i andras lokaler utan lov eller att ta någon annans egendom (se t.ex. 4 kap. 6 § och 8 kap. 1 § brottsbalken).

WMU kan välja att avstå sin immunitet i ett enskilt fall eller i en viss situation, t.ex. genom att den mottagande statens polismyndighet med universitetets samtycke genomsöker universitetets lokaler eller att handlingar frivilligt visas upp för den mottagande statens myndigheter. Möjligheten att avstå från immunitet är dock särskilt reglerad i artikel 6.3. i värdlandsavtalet beträffande WMU när det gäller (a) mottagande stats myndighetspersoners beträdande av WMU:s lokaler då det krävs uttryckligt medgivande från IMO:s generalsekreterare eller WMU:s rektor, (b) rättsligt förfarande då det krävs ett uttryckligt avstående från immuniteten, och (c) verkställighetsåtgärder då det krävs ett uttryckligt avstående från immuniteten från IMO:s generalsekreterare.

4 Regeringen ska bemyndigas att överlåta förvaltningsuppgift till Internationella sjöfartsorganisationen att genom Världssjöfartsuniversitetet utfärda examina

Förslag: Det ska i examenstillståndslagen införas ett bemyndigande för regeringen att till Internationella sjöfartsorganisationen överlåta uppgiften att utfärda examina genom Världssjöfartsuniversitetet i enlighet med bestämmelserna i den lagen.

Vidare ska en felaktig paragrafhänvisning i examenstillståndslagen rättas till.

Skälen för förslaget

WMU:s rättsliga ställning

Som framgått grundades WMU av IMO, som är en internationell mellanfolklig organisation. I WMU:s stadgar anges att WMU är etablerat inom ramen för IMO men att universitetet trots det ska åtnjuta bl.a. akademisk frihet och frihet att hantera frågor av ekonomisk karaktär. Detta kan inte förstås på annat sätt än att WMU utgör en del av IMO, dvs. en del av en internationell mellanfolklig organisation. WMU har bedrivit utbildningsverksamhet i Sverige sedan universitetet instiftades men har inte kunnat utfärda svenska examina.

WMU bedöms uppfylla de kvalitetskrav som ställs

WMU har ansökt om tillstånd att få utfärda filosofie magisterexamen och filosofie doktorexamen i maritima studier i Sverige enligt examenstillståndslagen. Ett beslut om tillstånd att utfärda examen ges dock till huvudmannen för en utbildning, dvs. i detta fall IMO, och en process för att få en bekräftelse från IMO om att IMO står bakom ansökningarna pågår därför. Själva förvaltningsuppgiften att utfärda en examen utförs dock av lärosätet, i detta fall WMU (jfr 1 kap. 17 § högskolelagen om att en högskola som anges i bilagan till lagen får utfärda en gemensam examen tillsammans med bl.a. ett utländskt lärosäte som inte är en fysisk person). För att ansökningarna ska kunna bifallas krävs därför att riksdagen fattar beslut om överlåtelse till IMO av förvaltningsuppgiften utfärdande av examen genom WMU eller bemyndigar regeringen eller annan myndighet att fatta beslut om sådan överlåtelse. I valet mellan dessa två alternativ framstår det senare som mer fördelaktigt. Om ett sådant bemyndigande införs i examenstillståndslagen kan själva överlåtelsen till IMO, att genom WMU utföra förvaltningsuppgiften att utfärda examina, ske genom att regeringen fattar ett ordinärt tillståndsbeslut med stöd av det nya bemyndigandet och i enlighet med examenstillståndslagens övriga bestämmelser. Det blir då tydligt att regeringen vid behov har möjlighet att återkalla den förvaltningsuppgift som överlåtits i enlighet med bestämmelserna i examenstillståndslagen.

Som framgår av avsnitt 2 har WMU:s ansökningar granskats av Universitetskanslersämbetet, som har bedömt att den utbildning som bedrivs av WMU uppfyller de kvalitetskrav som ställs på högre utbildning i svensk lagstiftning. Detta är dock inte tillräckligt för att förutsättningar för att införa ett bemyndigande ska anses föreligga. Då IMO och WMU åtnjuter viss immunitet i Sverige (se avsnitt 3.3) måste det därutöver göras en bedömning av om immuniteten utgör något hinder för att till IMO överlåta uppgiften att utfärda examina genom WMU.

Examenstillståndslagens bestämmelser om villkor för tillstånd och om återkallelse av tillstånd utgör inget hinder för ett bemyndigande

Som framgår av avsnitt 3.1 är en enskild utbildningsanordnare som har fått tillstånd att utfärda examina skyldig dels att medverka i uppföljningar och utvärderingar av utbildningen, dels att varje år upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning. Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om sådan kvalitetsredovisning (6 § examenstillståndslagen).

Ett tillstånd att utfärda examina får enligt 7 § examenstillståndslagen återkallas av regeringen av tre skäl.

Det första skälet är att de krav som uppställs i 2 § samma lag inte är uppfyllda. Som framgår av avsnitt 3.1 är dessa krav följande:

- utbildningen ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och på beprövad erfarenhet samt bedrivs så att den uppfyller de krav som uppställs på utbildning i 1 kap. högskolelagen, och
- utbildningen ska, för varje examen som tillståndet avser, svara mot de särskilda krav som enligt förordningsbestämmelser gäller för denna examen vid de universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen. De krav som avses här är de krav som följer av de s.k. examensbeskrivningarna i bilaga 2 till högskoleförordningen.

Det andra möjliga skälet för återkallelse är att tillståndet har förenats med villkor om rätt för enskilda att ta del av handlingar hos utbildningsanordnaren och att detta krav inte iakttas.

Det tredje skälet är att utbildningsanordnaren i väsentlig utsträckning åsidosätter sina skyldigheter ”enligt 5 §”. Det kan dock konstateras att detta är en felhänvisning. Det framgår av förarbetsuttalanden att det i stället är de skyldigheter som anges i nuvarande 6 § som avses (se propositionen Om högre utbildning för ökad kompetens, prop. 1992/93:169 s. 82 f.). Av förbiseende har hänvisningen i 7 § examenstillståndslagen blivit felaktig i samband med att beteckningen på tidigare 5 och 6 §§ ändrades till 6 och 5 §§. Hänvisningen i 7 § till 5 § bör därför ersättas av en hänvisning till 6 §.

När det gäller IMO och WMU görs inledningsvis bedömningen att det inte finns skäl att förena ett beslut om tillstånd för IMO att genom WMU utfärda examen med ett krav på villkor om rätt för enskilda att ta del av handlingar hos utbildningsanordnaren. De flesta examenstillstånd som har beviljats enskilda utbildningsanordnare har inte förenats med ett sådant villkor. Så har endast skett för de båda stiftelsehögskolor som inrättades på 1990-talet, Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping (all verksamhet), samt Handelshögskolan i Stockholm (vissa frågor). Dessa högskolor har förts in i bilagan till offentlighets- och sekretesslagen

(2009:400), vilket innebär att vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av allmänna handlingar hos myndigheter i tillämpliga delar också gäller handlingar hos dessa högskolor, om handlingarna hör till den verksamhet som nämns i bilagan.

När det gäller en tillståndshavares skyldigheter enligt 6 § examenstillståndslagen att dels medverka i uppföljningar och utvärderingar av utbildningen, dels att varje år upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning, har WMU uttryckt att de avser att medverka i sådan uppföljning och utvärdering och upprätta sådan kvalitetsredovisning. Det kan vidare konstateras att den statliga kontrollen enligt lagen inte är utformad som regelrätt tillsyn utan som en uppföljnings- och utvärderingsprocess som förutsätter en aktiv medverkan från utbildningsanordnarens sida. Universitetskanslersämbetet, som är den myndighet som ansvarar för uppföljning och utvärdering enligt förordningen med instruktion för Universitetskanslersämbetet, har inte möjlighet att t.ex. med tvång eller vite bereda sig tillträde till enskilda utbildningsanordnarens lokaler eller handlingar vid brister i uppföljningar och utvärderingar, utan den åtgärd som står regeringen till buds om utbildningsanordnaren inte uppfyller sina skyldigheter enligt lagen är att dra tillbaka tillståndet. En sådan åtgärd är inte ett rättsligt förfarande och anses därför inte strida mot IMO:s och WMU:s immunitet enligt immunitetslagen (se avsnitt 3.3).

Om regeringen bemyndigas att till IMO överlåta uppgiften att genom WMU utfärda examina, bedöms alltså ovan återgivna bestämmelser i examenstillståndslagen inte utgöra hinder mot att meddela ett sådant beslut, trots IMO:s och WMU:s immunitet.

Inte heller dataskyddsbestämmelserna utgör något hinder mot ett bemyndigande

Som nämns i avsnitt 3.1 finns det bestämmelser om personuppgiftsbehandling i 10–14 §§ examenstillståndslagen. Av 10 § framgår att bestämmelserna i 13 och 14 §§ tillämpas vid behandling av personuppgifter i verksamhet hos en enskild utbildningsanordnare som har fått tillstånd att utfärda examina och som bedrivs med stöd av examenstillståndslagen, bestämmelser för utbildningen som finns i annan författning eller beslut som meddelats med stöd av någon av dessa författningar. Av 11 § examenstillståndslagen framgår att bestämmelserna i 13 och 14 §§ samma lag kompletterar EU:s dataskyddsförordning och av 12 § framgår att bestämmelser om behandling av personuppgifter även finns i dataskyddslagen och i föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

Statlig tillsyn av efterlevnaden av EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen utförs av Integritetsskyddsmyndigheten (2 § förordningen [2007:975] med instruktion för Integritetsskyddsmyndigheten). Tillsynsmyndigheten har enligt 6 kap. 1 § dataskyddslagen och artikel 58.1 och 58.2 i EU:s dataskyddsförordning både utredande och korrigerande befogenheter. I de utredande befogenheterna ingår bl.a. rätten att beordra den personuppgiftsansvarige eller personuppgiftsbiträdet att tillhandahålla all information som tillsynsmyndigheten behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter och tillsynsmyndighetens rätt att få tillgång till tillsynsobjektets lokaler, inbegripet tillgång till all utrustning och alla andra medel för behandling av personuppgifter. I tillsynsmyndighetens korrigerande befo-

genheter ingår bl.a. rätten att utfärda en varning, att förelägga om rättelse eller radering samt att påföra sanktionsavgifter.

Tillsynsmyndighetens utredande och korrigerande befogenheter omfattar rättsliga åtgärder som riskerar att komma i konflikt med den immunitet som IMO och WMU åtnjuter i Sverige enligt immunitetslagen, dvs. immuniteten hindrar åtgärderna, såvida inte IMO eller WMU avstår från immuniteten. Sverige har genom att ansluta sig till konventionen den 21 november 1947 om privilegier och immunitet för Förenta nationernas fackorgan och genom att ingå avtalet den 9 februari 1983 mellan Sverige och den internationella sjöfartsorganisationen (IMO) om världssjöfartsuniversitetet gjort ett folkrättsligt åtagande att respektera den immunitet som IMO har enligt konventionen och avtalet. Genom immunitetslagen blir denna immunitet bindande även gentemot svenska myndigheter.

Frågan är då om bestämmelserna i examenstillståndslagen om dataskydd utgör hinder för regeringen att – om det införs ett bemyndigande för regeringen att till IMO överlåta uppgiften att utfärda examina genom WMU – fatta ett sådant beslut. Nationella bestämmelser om dataskydd som kompletterar EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen placeras ofta i särskilda s.k. registerförfattningar, som enbart behandlar frågor om personuppgiftsbehandling och inte sakfrågor på området. Exempelvis kompletteras de materiella bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453) av dataskyddsbestämmelserna i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. Inom utbildningsområdet införs dock bestämmelser som kompletterar EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen ofta i den författning som reglerar sakfrågorna på området, se t.ex. bestämmelserna om personuppgiftsbehandling i 19 a–19 e §§ lagen (2009:128) om yrkeshögskolan och i 26 a kap. skollagen (2010:800). På motsvarande sätt innehåller 13 och 14 §§ examenstillståndslagen bestämmelser om personuppgiftsbehandling som kompletterar EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen och som ska tillämpas vid behandling av personuppgifter i verksamhet hos en enskild utbildningsanordnare som har fått tillstånd att utfärda examina och som bedrivs med stöd av examenstillståndslagen, bestämmelser för utbildningen som finns i annan författning eller beslut som meddelats med stöd av någon av dessa författningar. Som framgår ovan hade ett likvärdigt alternativ varit att placera dessa dataskyddsbestämmelser i en separat registerförfattning. Tillämpningen av dataskyddsbestämmelserna är på så sätt fristående från de sakfrågor som regleras i examenstillståndslagen i övrigt.

En förutsättning för att dataskyddsbestämmelserna i examenstillståndslagen ska bli tillämpliga på IMO och WMU – om IMO skulle få tillstånd att genom WMU utfärda examen – är att EU:s dataskyddsförordning är tillämplig, eftersom 13 och 14 §§ examenstillståndslagen endast kompletterar den förordningen (11 § examenstillståndslagen).

Som framgår av avsnitt 2 bedriver WMU utbildning i Sverige sedan 1983. WMU behandlar alltså redan personuppgifter i Sverige. Huruvida EU:s dataskyddsförordning – och därmed dataskyddslagen – är tillämplig på WMU:s nuvarande verksamhet är en fråga för rättstillämpningen. Om IMO framöver får tillstånd att genom WMU utfärda examen, kommer det oförändrat att vara en fråga för rättstillämpningen huruvida EU:s dataskyddsförordning – och därmed dataskyddslagen och bestämmelserna i 13 och 14 §§ examenstillståndslagen – blir tillämpliga på verksamheten. Om

det skulle visa sig i rättspraxis att EU:s dataskyddsförordning är tillämplig på IMO och WMU föreligger det sannolikt en konflikt mellan bestämmelserna i immunitetslagen och EU:s dataskyddsförordning, såvida inte IMO och WMU avstår sin immunitet. Det kan konstateras att bestämmelsen om återkallande av tillstånd i 7 § första stycket examenstillståndslagen inte innehåller någon hänvisning till dataskyddsbestämmelserna i 10–14 §§ samma lag. En utbildningsanordnare som har fått ett tillstånd att utfärda examen ska följa de bestämmelserna, om anordnaren är skyldig att följa EU:s dataskyddsförordning. Konsekvenserna av att en utbildningsanordnare som är skyldig att följa EU:s dataskyddsförordning inte gör det regleras inte i examenstillståndslagen utan i EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen

Mot denna bakgrund utgör de dataskyddsbestämmelser i examenstillståndslagen som kompletterar EU:s dataskyddsförordning inte något hinder för riksdagen att besluta om ett bemyndigande för regeringen att överlåta uppgiften till IMO att utfärda examen genom WMU eller för regeringen att fatta ett sådant beslut. Förslaget i denna promemoria är att ett bemyndigande för regeringen att fatta ett sådant beslut införs i examenstillståndslagen.

5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Den nya bestämmelsen ska träda i kraft den 1 januari 2022.

Bedömning: Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Skälen för förslaget och bedömningen: Mot bakgrund av att ärendet inkom i oktober 2019 bör ändringen träda i kraft så snart som möjligt. Den 1 januari 2022 är den tidigaste möjliga tidpunkten för ikraftträdande utifrån den beredning och de beslut som ärendet kräver. Det bedöms inte krävas några särskilda förberedande åtgärder.

Några övergångsbestämmelser behövs inte.

6 Konsekvenser

6.1 Allmänt om förslaget

Förslaget innebär att det blir möjligt för regeringen att bevilja IMO tillstånd att genom WMU utfärda svensk magisterexamen och doktorexamen i maritima studier. Om regeringen beviljar IMO att genom WMU utfärda examina, betraktas IMO som en enskild utbildningsanordnare med tillstånd att utfärda vissa svenska examina på högskolenivå i enlighet med examenstillståndslagen. Ett examenstillstånd innebär inte i sig att en utbildningsanordnare utlovas statsbidrag för utbildningen. Detta framgår av förarbetena till examenstillståndslagen (se propositionen Om högre

utbildning för ökad kompetens, prop. 1992/93:169). En bedömning av huruvida statsbidrag till utbildning eller medel för forskning ska beviljas görs i varje enskilt fall och eventuella beslut fattas efter förslag i budgetpropositionen. Utbildningsverksamheten vid WMU finansieras i dag via direkta bidrag och avgifter för studierna. Svenska staten är den största enskilda bidragsgivaren. Sedan 2017 har det statliga bidraget varit 28,2 miljoner kronor årligen. Årliga bidrag lämnas även från Kanada, Cypern, Tyskland, Sydkorea och flera andra länder. En stor privat bidragsgivare är The Nippon Foundation. Flertalet studenter finansierar sina studier med stipendier från bland annat IMO, ett större antal länder, internationella organisationer och privat industri. Malmö stad tillhandahåller lokaler för verksamheten hos WMU. I ansökan om examenstillstånd finns inte någon begäran om ytterligare statsbidrag.

6.2 Konsekvenser för staten

Universitetskanslersämbetet

Universitetskanslersämbetet ansvarar enligt förordningen med instruktion för Universitetskanslersämbetet för kvalitetssäkring av universitetens och högskolornas verksamhet genom bl.a. granskning av kvalitetssäkringsarbete och utvärdering av utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Uppdraget omfattar även enskilda utbildningsanordnare med examenstillstånd enligt examenstillståndslagen (1 §). Av examenstillståndslagen framgår att enskilda utbildningsanordnare som har tillståndet att utfärda examina är skyldiga att medverka i uppföljningar och utvärderingar av utbildningen (6 §). Det innebär att de aktuella utbildningarna med examenstillstånd vid WMU skulle omfattas av myndighetens arbete med kvalitetssäkring. Myndighetens kvalitetssäkringsansvar skulle således bli något större. Detta är dock en följd av alla beslut om att bevilja en enskild utbildningsanordnare examenstillstånd och bedöms kunna hanteras av myndigheten inom befintliga anslagsramar.

6.3 Konsekvenser för företag och enskilda

För de enskilda utbildningsanordnare som sedan tidigare har tillstånd att utfärda examina enligt examenstillståndslagen bedöms förslaget inte få några konsekvenser.

För studenter innebär förslaget att det, om examenstillstånd beviljas, blir möjligt att efter studier vid WMU få en svensk magister- eller doktors-examen. Vidare skulle studenter vid WMU kunna få studiemedel enligt reglerna i studiestödslagen (1999:1395) och studiestödsförordningen (2000:655). Av 2 § studiestödsförordningen framgår även att regeringen bestämmer vid vilka läroanstalter och utbildningar som studerande kan få studiestöd. Läroanstalterna och utbildningarna anges i bilagan till förordningen.

Förslaget bedöms inte få några konsekvenser för företag.

6.4 Konsekvenser för övriga

Förslaget förväntas inte ha några effekter på jämställdheten eller några sociala effekter i övrigt. Inte heller bedöms den kommunala självstyrelsen påverkas.

7 Författningskommentar

7 § Ett tillstånd att utfärda examina får återkallas, om de krav som uppställs i 2 § inte är uppfyllda. Detsamma gäller om sådana villkor som har ställts upp med stöd av 4 § inte iaktas eller om utbildningsanordnaren i väsentlig utsträckning åsidosätter sina skyldigheter enligt 6 §.

Beslut om återkallelse av tillstånd fattas av regeringen efter framställning av den myndighet som regeringen bestämmer. Innan en sådan framställning görs ska utbildningsanordnaren ha getts tillfälle till rättelse.

Paragrafen ändras endast på så sätt att den tidigare hänvisningen i första stycket till 5 §, vilken är felaktig, justeras till 6 §. Övervägandena finns i avsnitt 4.

15 § Regeringen får till Internationella sjöfartsorganisationen överlåta uppgiften att utfärda examina genom Världssjöfartsuniversitetet i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag.

I paragrafen, som är ny, bemyndigas regeringen att till Internationella sjöfartsorganisationen överlåta uppgiften att utfärda examina genom Världssjöfartsuniversitetet.

Regeringen kan med stöd av bemyndigandet fatta ett sedvanligt tillståndsbeslut i enlighet med förevarande lag. För att ett sådant tillståndsbeslut ska kunna fattas krävs att utbildningen vid Världssjöfartsuniversitetet uppfyller kraven i lagen, t.ex. att utbildningen ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och på beprövad erfarenhet samt bedrivs så att den i övrigt uppfyller de krav som uppställs på utbildning i 1 kap. högskolelagen (1992:1434), se 1 och 2 §§.

Om regeringen beslutar om tillstånd åligger det Internationella sjöfartsorganisationen att genom Världssjöfartsuniversitetet bland annat medverka i utvärdering och uppföljning av utbildningsverksamheten i enlighet med lagen. I annat fall kan regeringen återkalla tillståndet enligt 7 §.

Övervägandena finns i avsnitt 4.